

שאלה: חונכנו שהתורה היא תורת חיים והדרכה לנו כיהודים, כיצד לחיות וכיצד לנהוג. מה היא המשמעות בשבילנו של חטא דור בוני מגדל בבל?

תשובה: רבים תמהו במה חטאו בוני המגדל? הרי שבח גדול היה להם: "וַיְהִי כָּל הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים" (בראשית יא, א) כלומר היו באחדות! ולמרות זאת ה' מתרעם עליהם? ועוד גוזר עליהם גירוש ופיזור, עד לבלבל את לשונם כדי שלא יבינו איש את שפת רעהו?
(בראשית פרק יא פסוקים ו-ט):
(ו) וַיֹּאמֶר ה' הֵן עַם אֶחָד וְשָׂפָה אַחַת לְכָלָם? וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת? וְעַתָּה לֹא יִבְצָר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת:
(ז) הֲבֵיאָה נִרְדָּה וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׂפַת רֵעֵהוּ:
(ח) וַיִּפֹּץ ה' אֶתְּם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ וַיִּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר:
(ט) עַל כֵּן קָרָא שְׂמֵהּ בְּבֶל, כִּי שָׁם בָּלַל ה' שְׂפַת כָּל הָאָרֶץ, וּמִשָּׁם הִפְיָצָם ה' עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ:

הרב שמשון רפאל הירש פתח לנו אשנב להבין כובד החטא של בוני המגדל. הם בקשו אך ורק טובת הלאום, ולא התחשבו כלל בטובת הפרט. זו לשונו: "שאיפת האומה 'ונעשה לנו שם' (בראשית יא, ד) ולהרבות הכבוד הלאומי, היא קץ לכל ייעוד מוסרי" (ביאורו, עמ' קל). חסרון זה, אדישות זו לטובת הפרט, מוגדרת יפה במדרש פרקי דר' אליעזר (פרק כד): "אם נפל אדם ומת לא היו שמים לב אליו. ואם נפלה לבינה [מגובה המגדל] היו יושבי ובוכים: 'אוי לנו, אימתי תעלה אחרת תחתייה?'".

זאת אומרת הלאומיות בלי חשבון המוסר, בלי לדאוג לכל אדם כשלעצמו, היא שלילית. אחדות זו שיש להם היא לרועץ, ועדיף לפזר אותם לארצות לשונות, ואף ידברו שפות שונות, למען פיצול כוחותיהם, למנוע מהם הנזקים הגדולים שהיו יכולים להביא לעולם.

גם הרב קוק כתב פעמים רבות נגד ה"לאומיות" כאשר היא מחוסרת מוסר התורה, כשהיא בלי הרעיון של אלוקים השולט בכל. כך לשונו: "אבל אם במצב הנפילה והכיעור יאמר אדם להדבק בצורה הלאומית בצדדיה המגושמים, בלא הִזְרָחָה פְּנִימִית מְאוּרָה העליון מני קדם [=מתקופת דוד ושלמה, ומתקופת חז"ל] יספוג מהר אל תוכו רוח זוהמא, קטנות וניצוצי רישעה... זהו החזיון של הַרְשָׁע הלאומי שאנו פוגשים" (אורות, עמ' קלג-קלד).

דברים מפורשים יותר אמר באגרתו בשנת תרס"ח: "והיד הַרְמָה, המחומשת בהפקרות ודרכי הגויים, בְּאֵין [=בלי] זְכָר לַקְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל, הַמְחַפֶּה אֶת הַרְסִיָּה

בְּסִיגִים של לאומיות מזויפת, בגרגרים של היסטוריה, ושל חיבת שפה; המלבישה את החיים צורה ישראלי מבחוץ, במקום שהפנים כולו הוא אינו-יהודי, העומד להיות נהפך למשחית ולמפלצת, ולסוף גם לשנאת ישראל ו[שנאת] ארץ ישראל, כאשר כבר נוכחנו על פי הנסיון – היד הטמאה הזאת תתגבר? אז אין דִּי בְּאֵר גודל האסון. אבל בהשם בטחתי שלא יתן למוט רגלינו" (אגרות הראי"ה, ח"א עמ' קפב-קפג).

ובסגנון חריף יותר כתב בהקדמתו לספרו "עץ הדר" (ספר נגד קניית אתרוגים מורכבים, במהד' תרס"ז עמ' יא, ובמהד' תשמ"ו עמ' טז): "ובפרט בימינו אלה, אשר כל אלה אשר חיבתם לציון היתה בְּאֵין [=בלי] רוח מנשמת אלוהים חיים, בְּאֵין [=בלי] קדושת אמת ואמונת אומן קשורה בקשר-אמיץ ולב-טהור באהבה אלוהית נצחית הקשורה בנשמתה ומקור חייה של כנסת ישראל לְעַד-עַד, שרק היא עומדת לעולם, כל אלה הלבבות הרחוקים מזה, הולכים הם ונפרדים מעל אהבת ארצנו הקדושה. אהבתם שהיתה חומרית ודמיונית, לעומת שבאה כן הִלְכָה. ומטיבותם של קרובים, שנהפכו מאוהבי ארץ ישראל בלי דרישת ה' השוכן בציון מקרב לב ונפש, [נהפכו] לשונאיה ומנדיה במשך זמן קצר... וכמקרה אהבת ארצנו הקדושה כן היא אהבת האומה ואהבת לשון הקודש. היסוד החלש הולך ומתמוטט, 'עַד אֲרָגִיעָה לשון שקר' (משלי יב, יט). בעינינו הננו רואים את המצב האיום והמחריד, שלא יִנָּתֵר דבר מכל הקנינים החיצוניים, שנתרוקנה נשמתם. שהם רק אז חיים וקיימים כשהם משורשים בעיקר חייהם ומקור לְשִׁדָּם [=הרי הוא] חי העולמים ב"ה, נוטה שמים וארץ, ה'נוֹתֵן נשמה לעם עליה, ורוח להולכים בה' " (ישעיה מב, ה). [עכ"ל לעניננו]

כלומר שִׁוְקֵת שבורה זו שאנו עומדים לפניה בימינו, שמפקדי הצבא אינם מרשים לחייליהם לירות ישירות במחבלים הבאים להרוג אותם, אלא רק לירות באויר, או ברגלי האויב, זו תוצאה של לאומיות בלי מוסר. וכן מצב שהבג"צ מאלץ יישובים יהודים, שנרכשו בכספי הקרן הקיימת לישראל [כספים שנועדו בתחילה עבור יישובי יהודים] מכריח אותם לקבל בקהילתם גם ערבים ובני ניכר, היא תוצאה של לאומיות חילונית בלי מוסר, בלי תורה.

חז"ל (סנהדרין ע"ב) הורו לנו שאימתי האחדות היא טובה? לבעלי יראת שמים. לא כן למורדים בהשם. זו לשונם:
"פיזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם; ולצדיקים רע להן ורע לעולם.
כינסו לרשעים רע להן ורע לעולם, ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם.
שקט לרשעים רע להן ורע לעולם.
לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם."

זה הלקח שהתורה, עוד בראשית דרכה, מלמדת אותנו. בדור ההוא כיוונו "ונעשה לנו שם" וזו היא כוונה פסולה. אלו שהיו פחות מעשרה דורות מאז אדם הראשון והנס הנפלא של בריאת העולם, כבר שכחו את הקדוש ברוך הוא!